

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 24. november 2023
(OR. en)

15986/23

DEVGEN 218	DIGIT 280
FIN 1246	COLAC 155
ACP 125	COEST 639
RELEX 1390	SAN 700
MIGR 418	GENDER 210
SUSTDEV 154	CLIMA 597
COHOM 223	ENER 640
COAFR 422	MAMA 176
COASI 208	

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	21. november 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 717 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE 2023. aasta aruanne Euroopa Liidu välistegevuse rahastamisvahendite rakendamise kohta 2022. aastal

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 717 final.

Lisatud: COM(2023) 717 final

Brüssel, 21.11.2023
COM(2023) 717 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2023. aasta aruanne

Euroopa Liidu välistegevuse rahastamisvahendite rakendamise kohta 2022. aastal

{SWD(2023) 357 final}

Sisukord

ÜLEILMSED KOHUSTUSED.....	1
Sissejuhatus.....	1
ELi vastus Venemaa agressioonisõjale Ukrainas.....	2
EL: tugev tegija rahvusvahelisel tasandil	3
Strateegia „Global Gateway “	4
Kestliku arengu edendamine.....	5
ÜLEILMSED PRIORITEEDID	5
Inimareng.....	5
Roheline kokkulepe.....	6
Digiüleminek, teadustegevus, tehnoloogia ja innovatsioon.....	7
Kestlik majanduskasv ja töökohad	8
Ränne ja sundränne	8
Valitsemine, rahu, julgeolek ja inimõigused	9
ÜLEILMSED SAAVUTUSED	9
Sahara-tagune Aafrika.....	9
Aasia ja Vaikse ookeani piirkond.....	10
Põhja- ja Lõuna-Ameerika ning Kariibi mere piirkond	10
Euroopa naabrus.....	11
Lääne-Balkan ja Türgi.....	12
Ülemeremaad ja -territooriumid (ÜMTd).....	12

ÜLEILMSED KOHUSTUSED

Sissejuhatus

2022. aastal, mil maailm COVID-19 pandeemiast alles taastus, seisis rahvusvaheline üldsus silmitsi uue kriisi ja selle tagajärgedega, mis olid tingitud Venemaa agressioonisõjast Ukraina vastu. Venemaa agressioon põhjustas suure humanitaarhädalukorra ja pikaajalise energiakriisi, tõi kaasa toiduainete hinnatõusu kogu maailmas ning see süvendas omakorda ülemaailmset toiduga kindlustamatust.

EL reageeris sõja tagajärgedele välistegevuse rahastamisvahendite ja rahvusvaheliste partnerluste kaudu, suurendades oma poliitilise, humanitaar- ja rahalise toetuse mahtu Ukrainale ja naaberriikidele, tugevdades samal ajal toetust ka teistele partneritele, eelkõige vähim arenenud ja kõige haavatavamatele riikidele.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse 2022. aastal rahvusvaheliste partnerluste, humanitaarabi, välispoliitika ja laienemise tarbeks antud ELi rahalise toetuse peamisi elemente. Mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 on ühte rahastamisvahendisse – naabuspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumenti „Gloaalne Euroopa“ – integreeritud enamik varasemaid välisrahastamisvahendeid. Seda täiendavad mõned sihtotstarbelised vahendid, näiteks humanitaarabi ja ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA III)¹.

2022. aastal alustati **ELi strateegia „Global Gateway“**² rakendamist. Strateegiaga edendatakse kestlikku ühenduvust kogu maailmas taristuinvesteeringute kaudu viies prioriteetses valdkonnas, tuginedes Euroopa tiimi lähenemisviisile³. Selle strateegia raames võtsid Euroopa Liit ja Aafrika Liit vastu Aafrika-Euroopa investeeringute paketi⁴.

Strateegia „Global Gateway“ raames jätkas EL naabus- ja laienemispiirkondade **majandus- ja investeerimiskavade** rakendamist. Idapartnerluse piirkonnas keskenduti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja rohe- ja digipöördele, lõunanaabruses aga rohepöördele, kliimamuutustele vastupanuvõimele, ühenduvusele ja erasektori toetamisele.

EL jätkas **humanitaarabi** andmist, et leevendada miljonite kõige haavatavamate inimeste kannatusi kogu maailmas. 2022. aastal lõi EL **Euroopa humanitaarabiüksuse** algatuse, et suurendada humanitaartegevuse kohest suutlikkust ootamatute loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide korral.

ELi laienemisabiga toetati maaelu arengut ja investeeringuid sellistes olulistes valdkondades nagu transport, energiapuudus ja digi- ja rohepööre. Juunis teatas Euroopa Ülemkogu, et **Ukraina, Moldova ja Gruusia** tulevik on ELis, ning andis **Ukrainale ja Moldovale** kandidaatriigi staatuse.

EL jätkas **demokratiseerimise ja inimõiguste** toetamist, lähetades kuus valimisvaatlusmissiooni (Colombia, Keenia, Liibanon, Lesotho, São Tomé ja Príncipe ning Ida-Timor) ning korraldades kaheksas riigis järelmissioone.

¹ Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aastaaruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi I osas „Sissejuhatus“.

² https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_et

³ ELi vahendite ühendamise ELi liikmesriikide ja Euroopa arengut rahastavate asutuste vahenditega.

⁴ Vt lk 4.

EL kinnitas veel kord oma pühendumust **üleilmsele julgeolekule** ning **Euroopa rahutagamisrahastuga** toetati rahu sellistes partnerriikides ja -piirkondades nagu Mosambiik, Niger, Nigeeria, Somaalia, Moldova ja Lääne-Balkani riigid.

EL jätkas riikide toetamist COVID-19 pandeemia tagajärgedega toimetulekul ja võttis kasutusele uue **üleilmse tervishoiustrateegia**,⁵ mille eesmärk on parandada üleilmset terviseohutust ja tagada parem tervis kõigile. EL reageeris ka muudele kohalikele epideemiatele, nagu uued ebola- ja koolerapuhangud ning ahvirõugetega seotud hädaolukord.

2022. aastal tegid EL ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsioon (AKVRO) edusamme **Cotonou jätkulepingu**⁶ allkirjastamise suunas. Vahepeal pikendati Cotonou partnerluslepingut 2023. aasta keskpaigani.

ELi vastus Venemaa agressioonisõjale Ukrainas

ELi vastus Venemaa agressioonisõjale Ukrainas oli ühtne, kindlameelne ja viivitamatu. ELi 27 liikmesriiki ja nende partnerid kogu maailmas **mõistsid provotseerimata ja põhjendamatu agressioonisõja hukka** ning tegutsesid kiiresti, et Venemaa poliitiliselt ja majanduslikult isoleerida. EL mõistis hukka ka teatatud rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumised.

EL näitas üles vankumatut toetust Ukrainale ning suurendas Ukrainale antava poliitilise, humanitaar- ja rahalise toetuse mahtu. 2022. aastal võttis EL tihedas koostöös G7 ja teiste partneritega vastu üheksa enneolematute sanktsioonide paketti sisetungi eest vastutavate isikute ja üksuste vastu. Sanktsioonid on suunatud Venemaa peamistele finants-, energeetika- ja transpordisektoritele ning riigiettevõtetele ning nende tulemusel külmutati ELis ligikaudu 24,1 miljardi euro väärtuses varasid.

Esmakordselt aktiveeriti **ajutise kaitse direktiiv**, et anda kiiresti kaitse peaaegu 4 miljonile Ukrainast põgenema sunnitud inimesele (lisaks rohkem kui 6,6 miljonile riigisisesele põgenikule Ukrainas). ELi saabujate kaitsmiseks loodud ELi ühise inimkaubandusevastase kava rakendamine takistas suurel määral inimkaubandusega seotud juhtumeid.

Euroopa tiimi lähenemisviisi järgides **eraldasid** EL, selle liikmesriigid ja finantsasutused **18,9 miljardit eurot⁷ finantsabi**, eelarvetoetust ja humanitaarabi. Lisaks anti 3,1 miljardit eurot sõjalist abi Euroopa rahutagamisrahastust ja loodi Ukraina relvajõude toetav ELi sõjalise abi missioon, mille eelarve on üle 100 miljoni euro. ELi elanikkonnakaitse mehhanism aktiveeriti Ukraina taotlusel veebruaris ning seejärel tarniti 2022. aastal üle 80 000 tonni mitterahalist abi hinnanguliselt 502 miljoni euro ulatuses.

330 miljoni euroga toetati hädaolukordadele reageerimist sellistes valdkondades nagu eluaseme ja elutähtsa taristu taastamine, sealhulgas ELi ja Ukraina solidaarsuskoridoride raames, säilenõtkte digipööre ja küberturvalisus ning desinformatsiooni vastu võitlemine. Sõja tagajärgedega tegelemiseks muudeti ka teiste ELi programmide sihtotstarvet (ligikaudu 200 miljoni euro väärtuses).

⁵ https://health.ec.europa.eu/internationalcooperation/global-health_et

⁶ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/european-development-policy/acp-eu-partnership_en

⁷ Välja arvatud EBRD toetuse osa, mis ei ole otseselt kaetud ELi tagatistega.

Kokku maksti ELi abi raames välja 10,1 miljardit eurot,⁸ millest 7,2 miljardit eurot moodustas makromajanduslik finantsabi ja 686 miljonit eurot eelarvetoetus.

Suureks murekohaks oli **tuumaohutus** ja selle põhjuseks Venemaa vastutustundetu käitumine Ukraina tuumarajatistes ja nende ümbruses. Komisjon võttis kasutusele tuumaohutuslase rahvusvahelise koostöö Euroopa instrumendi, et kiiresti leevendada eelkõige Tšornobõli keelutsoonis tekitatud kahjustusi. ELi toetus hõlmas 5 miljoni euro suurust kahepoolset abi seirevõimekuse taastamiseks ja 5 miljoni euro suurust toetust rahvusvahelisele Tšornobõli koostöökontole tuumaohutusega seotud taristu rekonstrueerimiseks. Lisaks toetati 3,4 miljoni euroga Rahvusvahelist Aatomienergiaagentuuri, sealhulgas selle kohalolekut Ukraina kriitilistel tuumaobjektidel.

Venemaa blokaad Ukraina ekspordile ja põllukultuuride hävitamine süvendas ülemaailmset toidukriisi. Teravas **toidupuuduses** olevate inimeste arv jõudis 2022. aastal rekordtasemeni – 258 miljonini⁹.

Terviklikku Euroopa tiimi lähenemisviisi kasutades suurendas EL toetust **toiduga kindlustatusele** ning toetas kõige enam mõjutatud Aafrika, Lähis-Ida, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riike, sealhulgas hõlbustades Ukraina ekspordi ELi-Ukraina solidaarsuskoridoride kaudu. Selle ühtse vastusega ülemaailmsele toiduga kindlustamatusele püütakse aastatel 2021–2024 kasutusele võtta ligikaudu 18 miljardit eurot, millest 8,3 miljardit eurot tuleb ELi institutsioonidelt ja ligikaudu 9,6 miljardit eurot liikmesriikidelt. 2022. aastal maksid ELi institutsioonid ülemaailmse toiduga kindlustamatuse vastu võitlemiseks välja ligikaudu 2,6 miljardit eurot, sealhulgas ligikaudu 1 miljard eurot humanitaartoiduabina¹⁰.

Samuti suurendas EL jõupingutusi, et lahendada ülemaailmne väetisenappus, millele juhiti tähelepanu novembris avaldatud väetisi käsitlevas teatises¹¹.

EL: tugev tegija rahvusvahelisel tasandil

Aastal, mil ebakindlus suurenes, oli EL jätkuvalt mitmepoolsuse liikumapanev jõud ja reageeris tulemuslikult üleilmsetele probleemidele, jätkas ambitsioonikat naabruspoliitikat, edendas solidaarsust ja arendas terviklikke partnerlusi, et kindlustada ja edendada rahu, stabiilsust, demokraatiat ja inimõigusi.

Samuti kinnitasid ELi liikmesriigid veel kord oma pühendumust võtta tihedas koostöös rahvusvaheliste partneritega suurem vastutus Euroopa julgeoleku ja kaitse eest, et kaitsta ühiseid huve ja väärtusi.

⁸ Arvestamata vahendeid, mis suunati ümber konfliktiga seotud meetmete rahastamiseks.

⁹ <https://www.fsinplatform.org/global-report-food-crises-2023>

¹⁰ See summa sisaldab toidu-, toitumis- ja toimetulekuabina antavat humanitaarabi ning 50 % humanitaarabi mitmeotstarbelistest rahaprogrammidest (mitmeotstarbeliste rahaülekannete osakaal, mis kulutatakse hinnanguliselt toidukaupadele, põhineb komisjoni Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi (DG ECHO) 2023. aastal tehtud uuringule).

¹¹ [COM\(2022\) 590 final/2, 9. november 2022.](#)

EL ja selle 27 liikmesriiki jäävad Euroopa tiimi lähenemisviisi raames suurimaks ametliku arenguabi andjaks: 2022. aastal¹² andsid nad 92,8 miljardit eurot ametlikku arenguabi, mis moodustab ülemaailmsest ametlikust arenguabist 43 %¹³ (0,59 % kogurahvatulust).

EL ja selle liikmesriigid suurendasid partnerriikidele antavat abi, tagades sellega, et Ukrainat ei toetata ülejäänud maailma arvelt.

Juulis toimus esimene **ELi ja ÜRO kõrgetasemeline dialoog**, mida juhtisid president von der Leyen ja ÜRO peasekretär Guterres. Seal kinnitati ühiseid eesmärgi ja üleilmsete probleemide lahendamisel tehtava koostöö väärtust.

EL eraldas 2,6 miljardit eurot humanitaarabi, et aidata rahuldada mõjutatud elanikkonna kõige pakilisemaid vajadusi kogu maailmas. EL, liikmesriigid, Euroopa Investeeringuspank ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) on Euroopa tiimi lähenemisviisi rakendades jätkuvalt peamised ülemaailmsed humanitaarabi andjad, sealhulgas nn unustatud hädaolukordades, nagu Saheli piirkonna näljahäda.

EL ja selle liikmesriigid olid jätkuvalt rahvusvahelise **COVID-19 solidaarsuse** esirinnas, eraldades partnerriikidele 502,2 miljonit vaktsiinidoosi. Neist 422 miljonit doosi jagati COVAXi kaudu ja 80,2 miljonit doosi kahepoolsest.

Kiiresti edenes **Aafrikas vaktsiinide, ravimite ja tervisetehnoloogia tootmist ja kättesaadavust** käsitleva algatuse „Global Gateway“ rakendamine ning kuulutati välja algatus samalaadsete jõupingutuste toetamiseks Ladina-Ameerikas ja Kariibi mere piirkonnas.

EL ja selle liikmesriigid jätkasid ka ülemaailmsete jõupingutuste juhtimist kliimamuutuste ja keskkonnaprobleemidega tegelemisel ning EL on endiselt maailma suurim avaliku sektori rahvusvahelise kliimamuutustega seotud rahastamise pakkuja (5,340 miljardit eurot aastatel 2021–2022).

Strateegia „Global Gateway“

Komisjon jätkas 2022. aasta jooksul **strateegia „Global Gateway“**¹⁴ rakendamist, tehes Euroopa tiimi lähenemisviisi raames tihedat koostööd teiste osalejatega ning käivitas peamised Global Gateway investeeringupaketid ja Euroopa tiimi algatused.

Global Gateway nõukogu esimene koosolek toimus 11. detsembril. Koosolekut juhatas president von der Leyen ja sellel osalesid liikmesriikide välisministrid.

Oluline samm 2027. aastaks kavandatud 300 miljardi euro suuruse investeeringu saavutamise suunas oli see, et komisjon allkirjastas 26,725 miljardi euro suuruse tagatislepingu Euroopa Investeeringuspankaga **Euroopa Kestliku Arengu Fondi+ (EFSD+)** raames tehtavateks avaliku sektori investeeringuteks. Lisaks andis komisjon 8,45 miljardi euro¹⁵ ulatuses finantstagatise, mis katavad

¹² Lähtudes OECD esialgsetest andmetest 2022. aasta kohta (avaldatud 2023. aasta kevadel).

¹³ Ülemaailmne ametlik arenguabi on siin määratletud nii, et see hõlmab ametlikku arenguabi, millest on teatanud EL tervikuna ja kõik teised doonorriigid.

¹⁴ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_et

¹⁵ Rahvusvahelise partnerluse peadirektoraat (DG INTPA) eraldas 6,05 miljardit eurot ning Euroopa naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraat (DG NEAR) 2,4 miljardit eurot.

EFSD+ raames eraldatavaid erasektori investeeringuid ja millega toetatakse 56 kavandatud investeerimisprogrammi Lääne-Balkanil ja Türgis, naabruspiirkondades ning Sahara-taguses Aafrikas, Ladina-Ameerikas, Aasias ja Vaikse ookeani piirkonnas. Nende erasektori tagatistega on võimalik kaasata rohkem kui 67 miljardi euro ulatuses investeeringuid.

Esimese rakendusaasta peamiste investeeringute hulgas on digitaalse ühenduvuse edendamine ELi ja tema partnerite vahel, taastuenergia tootmise ja energiavarustuskindluse suurendamine, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääs rahastamisele ning vaktsiinide, ravimite ja tervisetehnoloogia kättesaadavuse ja tootmisvõimsuse suurendamine.

Strateegia „Global Gateway“ esimese väljundina kuulutati 17.–18. veebruaril toimunud kuuendal ELi ja Aafrika Liidu tippkohtumisel välja **Aafrika-Euroopa investeeringute pakett**, millega kaasatakse 2027. aastaks vähemalt 150 miljardi euro väärtuses investeeringuid, sealhulgas 28 miljardit eurot toetustena.

Naabrus- ja laienemispiirkondades toetavad strateegia „Global Gateway“ rakendamist kolm piirkondlikku majandus- ja investeerimiskava koos 84 juhtprojektiga, millega kaasatakse 2027. aastaks kuni 77 miljardi euro väärtuses investeeringuid. Lääne-Balkanil ning ida- ja lõunanaabruses rakendatakse ulatuslikke taristuprojekte, näiteks VIII raudteekoridor Põhja-Makedoonia ja Bulgaaria vahel, Musta mere alune elektrikaabel Gruusia ja Rumeenia vahel ning kiudoptiline merekaabel Medusa, mis ühendab Põhja-Aafrikat Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Küprose ja Portugaliga.

Kestliku arengu edendamine

ELi prioriteetid arendustegevuses – inimareng, Euroopa roheline kokkulepe, kestlik majanduskasv ja inimväärsed töökohad, digitaliseerimine, ebavõrdsus, ränne, valitsemistava, rahu ja julgeolek – toetavad rahvusvahelisi partnereid ÜRO **kestliku arengu eesmärkide** saavutamisel.

EL ja selle liikmesriigid tugevdasid oma pühendumust eesmärkide saavutamisele, võttes näiteks kasutusele strateegia „**Global Gateway**“, mis edendab kõiki kestlikke eesmärke oma investeerimisprioriteetide kaudu.

2022. aastal integreeris komisjon kestliku arengu eesmärgid aktiivselt **ELi parema õigusloome raamistikku**¹⁶.

ÜLEILMSED PRIORITEEDID

Inimareng

Enneolematud probleemid, sealhulgas konfliktid, kliimamuutused, pandeemiad ja vaikne ülemaailmne hariduskriis, on viimastel aastatel inimarengut pidurdanud ja ebavõrdsust suurendanud. 2022. aastal kahekordistas EL jõupingutusi erinevates tegevusvaldkondades.

COVID-19 pandeemia tõi esile vajaduse parandada ennetustegevust, valmisolekut ja reageerimist, et tulla toime tulevaste tervisekriisidega. 30. novembril käivitati strateegia „Global Gateway“ raames uus **ELi ülemaailmne tervishoiustrateegia**,¹⁷ milles rõhutatakse toimivate ja kaasavate

¹⁶ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation_et

¹⁷ https://health.ec.europa.eu/internationalcooperation/global-health_et

tervishoiusüsteemide tähtsust ning vajadust tegeleda terviseohutusega seotud valmisolekuga, parandades samal ajal ka võrdset juurdepääsu vaktsiinidele, ravimitele ja meditsiinitehnoloogiale ning suurendades nende tootmise suutlikkust. 2022. aastal lubas EL eraldada üleilmsele fondile 715 miljonit eurot¹⁸.

Komisjon jätkas sotsiaalkaitsealaseid sekkumisi kümnes riigis ning keskendus kahe ülemaailmse vahendi kaudu süsteemide loomisele, digitaliseerimisele ja registreerimisele ning naiste ja mitteametlike töötajate sotsiaalkaitsekavadele.

Kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse kolmanda tegevuskavaga jätkas EL sooteadliku aspekti arvestava humanitaartegevuse ja **soolise võrdõiguslikkuse** edendamist. Mitmepoolsetel ja piirkondlikel foorumitel ning kahepoolsetes dialoogides tõstatati naiste, rahu ja julgeolekuga seotud küsimusi. Jätkati soolõime edendamist, muu hulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonide ja operatsioonide kaudu.

EL jätkas laste ja laste õiguste, sealhulgas relvakonfliktides olevate laste kaitsmist kogu maailmas. Nii täitis ta ELi lapse õiguste strateegiast (2021–2024) tulenevaid kohustusi¹⁹.

Maailmas on rohkem kui 1,8 miljardit noort. Noored on muutuste peamised elluviijad ning aitavad kujundada vastupanuvõimelisemat, kaasavat ja jõukamat ühiskonda kogu maailmas. Oktoobris võttis komisjon vastu kõigi aegade esimese tegevuskava **noorte kaasamise kohta ELi välistegevusse**,²⁰ et kaasata, võimestada ja ühendada noori kogu maailmas.

Mais lõunanaabruses käivitatud piirkondliku **Euroopa tiimi algatuse „Töökohad kaubanduse ja investeringute“** kaudu toetatakse terviklikku lähenemisviisi töökohtade loomisele, ühendades algatused, mis seovad kaubanduse, investeringud ja ettevõtluse töökohtade loomise ja inimkapitali arendamisega.

Haridus oli endiselt keskse tähtsusega valdkond ELi välissuhetes. EL tegi tööd selle nimel, et tagada igale lapsele, sealhulgas konfliktidest, kriisidest ja humanitaarhädalukordadest mõjutatud lastele ja noortele õigus haridusele. EL eraldas 10 % oma humanitaarabi eelarvest hariduse andmisele hädalukordades. Septembris toimunud ELi haridusalasel tippkohtumisel tunnustati ELi kui **ülemaailmset liidrit hariduse valdkonnas**.

ELi investeringud keskendusid õpetajatele, **võrdsematele ja kaasavamatele haridussüsteemidele** ning oskustele, mis võimaldavad partnerriikidel digi- ja rohepööret maksimaalselt ära kasutada.

Roheline kokkulepe

ÜRO **kliimamuutuste** raamkonventsiooni osaliste 27. konverentsil (UNFCCC COP27) esitas EL olulisi algatusi, et toetada partnerriike kliimamuutuste leevendamisel ja neile reageerimisel. Koos Aafrika Liidu, Taani, Saksamaa, Prantsusmaa ja Madalmaadega käivitas EL Euroopa tiimi algatuse kliimamuutustega kohanemise ja vastupanuvõime kohta Aafrikas. Selles ühendatakse olemasolevad ja uued kliimamuutustega kohanemise programmid, mille maht on üle 1 miljardi euro.

¹⁸ Ajavahemikul 2023–2025.

¹⁹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_et

²⁰ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/youth/youth-action-plan_en

Sõe kasutamise järkjärguliseks lõpetamiseks allkirjastas EL koos oma G7 partneritega **energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise partnerlused** Indoneesia ja Vietnamiga ning tegi edusamme Lõuna-Aafrikaga sõlmitud samasuguse partnerluse rakendamisel. Koos Saksamaaga käivitas EL ka söekaevanduspiirkondade ülemaailmse platvormi, et toetada õiglast majanduslikku üleminekut teadmiste jagamise ja võrgustike loomise kaudu.

2022. aasta lõpuks oli EL andnud 29 partnerriigile tehnilist tuge riiklikult kindlaksmääratud panuste ja riiklike kohanemiskavade koostamiseks, ajakohastamiseks ja rakendamiseks. Kliima- ja energiadialoogide kaudu suhtles EL USA, India, Hiina ja teiste peamiste heitete kitajatega energiasüsteemi ümberkujundamise poliitika, parimate tavade ja keskkonnahoidlike tehnoloogiate teemal, et kiirendada taastuvenergia arendamist ja edendada energiatõhusust.

EL osales aktiivselt ka mitmepoolsetel foorumitel, et edendada ülemaailmset energiasüsteemi ümberkujundamist kooskõlas Pariisi kokkuleppe eesmärkidega. EL toetas ülemaailmse vesinikuturu arendamist. 2022. aastal allkirjastati kahepoolsed mittesiduvad lepingud Ukraina, Egiptuse, Jaapani, Namiibia ja Kasahstaniga, et suurendada nõudlust saastevaba vesiniku järele või edendada **taastuvenergia ja vesiniku tootmist**.

Detsembris toimunud bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste konverentsi 15. istungjärgul (COP15) võeti vastu Kunmingi-Montréal'i üleilmne elurikkuse raamistik. EL kinnitas veel kord võetud kohustust eraldada väliskoostöö raames **elurikkuse** toetamiseks 7 miljardit eurot.

Komisjon võttis vastu **ELi uue ookeanide majandamise tegevuskava**,²¹ mis kajastab Euroopa rohelises kokkuleppes sätestatud prioriteete.

Samuti tugevdas EL koostööd partnerriikidega, et toetada **kestlikku tarbimist ja tootmist**, eelkõige üleminekut ringmajandusele. Jätkus juhtalgatuse „SWITCH to Green“ rakendamine ja selle piirkondlikke programme rakendati Aasias, Aafrikas ja Vahemere piirkonnas.

Komisjon käivitas **Aafrika-Euroopa taastuvenergiaalgatuse**, et suurendada taastuvenergia tootmisvõimsust 300 gigavati võrra ning tagada juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele ja kehtlikule energiale.

Üleilmse metaaniheite vähendamise lubadus käivitati ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungjärgul (COP 26), mille järel toetas EL ÜRO Keskkonnaprogrammi hallatava rahvusvahelise metaaniheite vaatluskeskuse arendamist, et koguda üksikasjalikke andmeid, suurendada suutlikkust ja edendada metaaniheite vähendamise toetusmeetmeid.

Digiüleminek, teadustegevus, tehnoloogia ja innovatsioon

2022. aastal tehti strateegia „Global Gateway“ raames suuri edusamme muu hulgas selliste digiprogrammide osas nagu andmevaldkonna juhtalgatus Sahara-taguses Aafrikas, algatus „EurAfrica Gateway“ (rahvusvahelised merealused kaablid) ja piirkondlikud kiudoptilised magistraalkaablid Aafrikas (piirkondlikud/piiriülesed maapealsed ühendused). Lisaks käivitas juhtiv asepresident Vestager strateegia „Global Gateway“ esimese, 820 miljoni euro suuruse digimajanduse paketi Nigeerias.

²¹ [JOIN\(2022\) 28 \(final\), 24. juuni 2022.](#)

Veebruaris avati India ja Vaikse ookeani piirkonna foorumil digitaalse arengu keskuse (**Digital for Development Hub, D4D Hub**) Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna büroo. Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna büroo loodi 2022. aasta jooksul ning Aafrika büroo jätkas mitme juhtalgatuse rakendamist (nt Aafrika Liidu ja ELi projekt D4D Hub ja projekt IDEA).

Edusamme tehti **ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna digiliidu** käivitamisel. Digitaalse arengu keskuse toetatud liit tagab rahalised vahendid ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna digipoliitiliseks dialoogiks, digitaristu arendamist edendava BELLA programmi laiendamiseks, ettevõtluse jaoks digikiirendi loomiseks ja piirkondliku Copernicuse programmi rakendamiseks.

Edukalt käivitati **Aafrika Maa seire** ja jälgimise programmi (**GMES&Africa**) teine etapp. See programm on Aafrika ja ELi kõige olulisem koostööalgatus Maa seire ning keskkonna ja julgeoleku valdkonnas.

Strateegia „Global Gateway“ Aafrika-Euroopa investeringute paketiga nähakse ette kolm juhtalgatust, milles keskendutakse eelkõige teadusele, tehnoloogiale ja innovatsioonile, et toetada Aafrika Liidu ja ELi innovatsioonikava, rohepöörde piirkondlikke tippkeskusi ning Maa seire tehnoloogiat ja kosmosetehnoloogiat.

Kestlik majanduskasv ja töökohad

2022. aastal toetas EL kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning inimväärsede töökohtade loomist partnerriikides, hõlbustades avaliku ja erasektori rahastamise kaasamist. Avaldati **Addis Abeba tegevuskava** rakendamist käsitlev aruanne „Investing in Sustainable Development Report“²².

Tööhõive-, tööjõu- ja sotsiaalkaitsealase asjatundlikkuse ELi rahastu (**SOCIEUX+**) tegevust laiendati Lääne-Balkani riikidele. Selleks eraldati 10 miljonit eurot.

Komisjon jätkas vastastikuse mõistmise memorandumite kaudu kahepoolsete strateegiliste partnerluste otsimist toorainete väärtusahelate valdkonnas, eelkõige Aafrika (nt Namiibia), Ladina-Ameerika, Lääne-Balkani ja Kesk-Aasia (nt Kasahstan) partneritega.

Novembris viis komisjon lõpule läbirääkimised Angola Vabariigiga kestlike investeringute hõlbustamise lepingu üle, mille abil meelitada ligi investeringuid ja suurendada nende mahtu ning süvalaiendada keskkonna ja töötajate õigustega seotud kohustusi.

2022. aasta kaubandusabi eduaruanne²³ kinnitas, et ELi kaubandusabi aitas partnerriikidel suurendada kauplemissuutlikkust ja võidelda COVID-19 pandeemiaga. EL ja selle liikmesriigid on endiselt maailma suurim kaubandusabi andja.

Ränne ja sundränne

Rändevood suurenesid 2022. aastal enamikul ELi suunduvatel rändeteedel, eelkõige Vahemere kesk- ja idaosa ning Lääne-Balkani rändeteedel. Sunniviisiliselt ümberasustatud inimeste arv jõudis

²² Euroopa Komisjon, rahvusvahelise partnerluse peadirektoraat, „Investing in sustainable development: progress report 2018-2020“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2841/156351>

²³ Euroopa Komisjon, rahvusvahelise partnerluse peadirektoraat, „EU aid for trade: progress report 2022“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2841/005862>

maailmas esimest korda 100 miljonini ning Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu tõi kaasa veel miljonite inimeste sundrände.

Ühise pühendumuse väljendamiseks käivitasid EL ja selle liikmesriigid detsembris kaks piirkondlikku Euroopa tiimi juhtalगतust, et tugevdada rändehaldust, eelkõige Vahemere kesk- ja lääneosa ning Atlandi ookeani rändeteedel. Detsembris esitas komisjon ELi tegevuskava Lääne-Balkani rändeteel esinevate probleemide lahendamiseks.

2022. aastal võeti täiendavalt vastu veel 310 miljoni euro suurune pakett, et toetada ümberasustatud elanikkonda Süürias ning pagulasi ja haavatavaid vastuvõtvaid kogukondi Iraagis, Jordaania ja Liibanonis²⁴. EL ja selle liikmesriigid koos on Süüria kriisile reageerimisel endiselt suurim rahastaja. **Brüsselis toimunud Süüria ja ümbritseva piirkonna tuleviku toetamise teemalisel kuuendal konverentsil** võeti rahastamiskohustusi kokku 6,4 miljardi euro ulatuses.

Valitsemine, rahu, julgeolek ja inimõigused

Konfliktide ja kriiside puhul järgitava integreeritud lähenemisviisi edendamiseks aitas ELi tegevus tugevdada Euroopa maailmapositsiooni, sealhulgas toetades rahu tagamist ja vastupanuvõime suurendamist, **julgeolekusektori reformi ning suutlikkuse suurendamist, et tagada areng ja arenguks vajalik julgeolek (CBDSD)**.

Afganistanis keskendus EL riigi kokkuvarisemise ärahoidmisele, võttes arvesse võimalikke sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi Afganistanis ja väljaspool. Erilist tähelepanu pöörati naiste ja tütarlaste õigustele ja soolisele võrdsuslikkusele. Loodi Afganistani naisjuhtide foorum.

EL jätkas inimõiguste ja demokraatia kaitsmist ja edendamist, kasutades oma mitmepoolseid, piirkondlikke ja kahepoolseid vahendeid ning tehes koostööd kodanikuühiskonnaga. EL korraldas koos inimõiguste ja demokraatia võrgustikuga **24. ELi ja valitsusväliste organisatsioonide inimõiguste foorumi**,²⁵ mis keskendus vastutusele ja õigusemõistmisele. Lisaks uuendas ja suurendas EL oluliselt oma toetust ProtectDefenders.eu mehhanismile, mille kaudu toetati 2022. aastal enam kui 6 500 kõige ohtlikumas olukorras olevat inimõiguste kaitsjat.

2022. aastal eraldas komisjon Jeemenile 170 miljonit eurot. Jeemenis valitseb endiselt üks suurimaid humanitaarkriise maailmas. Miljonid jeemenlased on ümber asustatud, vaesunud ja alatoitunud.
--

ÜLEILMSED SAAVUTUSED

Sahara-tagune Aafrika

ELi ja Aafrika Liidu kuuendal tippkohtumisel võeti vastu uuendatud partnerluse ühine visioon, mida täiendab strateegia „Global Gateway“ investeerimispakett. ELi ja Aafrika Liidu **komisjonide 11. kohtumine** toimus 28. novembril ning selle käigus käsitleti kogu ELi ja Aafrika Liidu koostööd.

Aafrika noorte liikuvuse programmi raames anti toetust 36 programmi „Erasmus+“ suutlikkuse suurendamise projektile 31 riigis.
--

²⁴ Sealhulgas 240 miljonit eurot humanitaarabi.

²⁵ https://www.eeas.europa.eu/eeas/stop-impunity-%E2%80%93-road-accountability-and-justice_en

EL ja Namiibia allkirjastasid novembris vastastikuse mõistmise memorandumid, et luua strateegiline partnerlus kestlike toorainete väärtusahelate ja taastuvallikatest toodetud vesiniku valdkonnas.

Aasia ja Vaikse ookeani piirkond

Detsembris korraldas EL Brüsselis esimese **ELi-ASEANI** (Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni) **tippkohtumise**, millega tähistati 45 aasta möödumist diplomaatiliste suhete loomisest. Üritusega käivitati uus **ELi ja ASEANI energiadialoog**, et toetada energiasüsteemi ümberkujundamist ja energiasüsteemide piirkondlikku integratsiooni ning Global Gateway algatusi, millega kaasatakse 10 miljardi euro ulatuses investeeringuid. Tippkohtumise raames allkirjastati partnerlus- ja koostöölepingud **Malaisia** ja **Taiga**. EL ja ASEAN allkirjastasid oktoobris ka ASEANI–ELi laiaulatusliku lennutranspordilepingu, mis on esimene piirkondadevaheline lennundusleping.

ELi-Jaapani 28. tippkohtumisel lubasid EL ja Jaapan teha koostööd reeglitel põhineva rahvusvahelise korra säilitamiseks ning leppisid kokku ELi esimeses digipartnerluses.

Septembris korraldati esimene ELi ja India saastevaba vesiniku foorum, et toetada avaliku ja erasektori osalemist vesiniku arendamises, et vähendada India majanduse CO₂ heidet.

EL ja selle liikmesriigid tegutsesid kiiresti, et toetada **Pakistani** pärast juunis toimunud üleujutusi, mis mõjutasid miljoneid inimesi.

2022. aastal võimaldas ELi eelarvetoetus 750 000 koolis mittekäival lapsel saada **Bangladeshi** 25 309 õppekeskuse kaudu juurdepääs kooliharidusele.

ELi ja Kesk-Aasia ühenduvuse konverentsil Samarkandis tehti edusamme piirkondlike ühenduvusalgatuste elluviimise suunas ning arutati vajadust teha kindlaks kestlikud, usaldusväärsed ja tõhusad transpordi-, digi- ja energiaühendused Euroopa ja Kesk-Aasia vahel. Konverentsil teatati ka strateegia „Global Gateway“ digitaalse ühenduvuse algatuse käivitamisest²⁶.

ELi ja **Pärsia lahe koostöönõukogu** vaheline partnerlus sai 2022. aastal sisse uue hoo veebruaris toimunud nõukogu ühisistungiga, kus kiideti heaks ambitsioonikas viieaastane ühine tegevusprogramm. Mais võttis EL vastu ühisteatise „Strateegiline partnerlus Pärsia lahe piirkonnaga“²⁷.

Piirkondlikku koostööd metaaniheite vähendamiseks edendati Türkmenistanis, Kagu-Aasia piirkonnas ja Hiinas toimunud konverentside kaudu.

Põhja- ja Lõuna-Ameerika ning Kariibi mere piirkond

Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse (CELAC) ja ELi välisministrid kohtusid 27. oktoobril Buenos Aireses esimest korda pärast 2018. aastat.

Detsembris sõlmisid EL ja Tšiili **ELi ja Tšiili täiustatud raamlepingu**, millega ajakohastati kehtivat kahepoolset assotsieerimislepingut.

²⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_6963

²⁷ [JOIN\(2022\) 13 final, 18. mai 2022](#)

22. juunil käivitasid president von der Leyen ja Hispaania peaminister Pedro Sánchez **uue ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna partnerluse** vaktsiinide, ravimite ja muu tervisetehnoloogia kohaliku tootmise ning tervishoiusüsteemide säilenõtkuse tugevdamise valdkonnas.

Venezuela sotsiaal-majanduslik ja poliitiline kriis jätkus: hinnanguliselt vajab abi rohkem kui 14 miljonit inimest ja riigist on lahkunud üle 7 miljoni Venezuela elaniku. ELi panusega mitut sektorit hõlmavatesse abioperatsioonidesse Venezuelas ja piirkonnas laiemalt toetati ligikaudu 3,1 miljonit haavatavat inimest.

Euroopa naabrus

Idanaabruses domineeris 2022. aastal Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ning tugevdati suhteid ELi idapoolsete partnerriikidega (Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Moldova ja Ukraina). Samuti jätkas EL suurema toetuse andmist Valgevene elanikkonnale.

Detsembris kinnitasid ELi ja idapartnerlusriikide välisministrid taas **idapartnerluse tegevuskava** asjakohasust, tunnistades samal ajal vajadust kohandada praeguste sündmuste valguses selle rakendamist.

EL toetas **Armeenia ja Aserbaidžaaani** vahelisi rahukõnelusi ning lähetas Armeeniasse ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missiooni – esimest korda Ühise Julgeoleku Lepingu Organisatsiooni riiki. EL jätkas ka mõlemale poolele humanitaarabi andmist.

Juulis **Aserbaidžaaniga** allkirjastatud energiaalase vastastikuse mõistmise memorandumiga tugevdatakse ELi energiajulgeolekut ja toetatakse Aserbaidžaaani rohepööret.

Tugeva toetusega Valgevene kodanikuühiskonnale ja sõltumatule meediale aitas EL säilitada kodanikuaktiivsust ja vaba häält Lukašenka režiimi jõhkrate repressioonide tingimustes.

EL toetas jõuliselt Moldova vastupanuvõimet ning tihendas koostööd julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas (sealhulgas koostöö hübriidohtude, küberturvalisuse ja desinformatsiooni tõkestamise valdkonnas ning abi Moldova relvajõududele Euroopa rahutagamisrahastu raames). Märtsis alustati kõrgetasemelist poliitilist ja julgeolekualast dialoogi. EL jätkas usaldust suurendavate meetmete toetamist konfliktide lahendamise eesmärgil.

EL aitas vähendada **Gruusia** haavatavust hübriid- ja küberohtude suhtes ning toetas Euroopa rahutagamisrahastu kaudu riigi kaitsejõudude ajakohastamist. EL jätkas aktiivset osalemist konfliktilahendamispüüdlustes, näiteks Lõuna-Kaukaasiasse ja Gruusia kriisi jaoks nimetatud Euroopa Liidu eriesindaja ja ELi vaatlusmissiooni töö kaudu.

24. novembril Barcelonas toimunud neljandal ELi ja lõunanaabruse ministrite kohtumisel kinnitasid EL ja tema partnerid pühendumust tugevdada Vahemere piirkonna partnerlussidemeid. Samuti võtsid nad kohustuse tegeleda kõige pakilisemate majanduslike, sotsiaalsete, keskkonnavalaste ja julgeolekuprobleemidega, keskendudes Venemaa Ukraina-vastase agressiooni tagajärgedele, eelkõige energiajulgeolekule ja toiduga kindlustatusele.

Oktoobris allkirjastati **ELi ja Maroko vaheline roheline partnerlus**. 50 miljoni euro suuruse eelarvega programmi *Énergie Verte* eesmärk on hoogustada Maroko energiasüsteemi ümberkujundamist ning

115 miljoni euro suurune programm *Terre Verte* toetab metsanduse ja põllumajanduse kestlikku arengut.

Novembris tihendasid EL ja Egiptus koostööd üleminekul puhtale energiale, allkirjastades vastastikuse mõistmise memorandumiga taastuvallikatest toodetud vesiniku alase strateegilise partnerluse kohta. Egiptuse ja Iisraeliga sõlmitud kolmepoolse lepinguga luuakse raamistik Iisraeli gaasi tarnimiseks ELi Egiptuse veeldamisvõimsuse kaudu.

Lääne-Balkan ja Türgi

2022. aastal toetas EL jätkuvalt piirkonna Euroopa väljavaadet ning alustas juulis läbirääkimisi **Põhja-Makedoonia ja Albaaniaga**. Samuti andis EL detsembris **Bosniale ja Hertsegoviinale** kandidaatriigi staatuse ning jõudis kokkuleppele Kosovoga viisanõude kaotamise osas²⁸. 6. detsembril toimus Tiranas **esimene ELi ja Lääne-Balkani riikide tippkohtumine**.

IPA III vahendite peamine poliitikaraamistik on endiselt Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskavad ja roheline tegevuskava, mida rakendatakse **Lääne-Balkani investeerimisraamistiku** kaudu. 2022. aastal kiideti heaks 40 juhtprogrammi, mis peaksid võimendama investeeringuid 5,7 miljardi euro ulatuses.

Märkimisväärne saavutus novembris oli enneolematu **Lääne-Balkani riikidele** suunatud ühe miljardi euro suuruse **energiatoetuspaketi kiire vastuvõtmine** energiakriisile reageerimiseks.

Türgis on maailma suurim pagulaskond. Kahe humanitaarabi juhtprogrammi kaudu andis EL rahalist abi peaaegu 1,5 miljonile inimesele ning toetas rohkem kui 800 000 last ja nende perekondi haridusele juurdepääsul.

Ülemeremaad ja -territooriumid (ÜMTd)

ÜMTdel on jätkuvad põhiseaduslikud sidemed kolme liikmesriigiga: Madalmaad, Prantsusmaa ja Taani.

22. novembril toimus Uus-Kaledoonias **19. ELi ja ÜMTde iga-aastane foorum**. ÜMTdel on ELi jaoks üha strateegilisem tähtsus. Nad on oma piirkonnas ELi olulised esindajad ja neil on märkimisväärsed eelised (nt ulatuslikud majandusvõõndid).

Kariibi mere piirkonnas aitab **programm „RESEMBID“** kõigil piirkonna ÜMTdel suurendada vastupanuvõimet, edendada säästvat energiat ja mere elurikkust. Elurikkusega seotud töö on toonud kasu kuue ÜMT elupaikadele ning ligikaudu 400 000 kodanikule ja elanikule.

²⁸ Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244(1999) ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusel Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.